

ČLOVEK V ANTROPO-EKOLOGICKOM SYSTÉME SOCIALISTICKEJ SPOLOČNOSTI

EULÁLIA SEDLÁČKOVÁ, Ústav marxizmu-leninizmu UK, Bratislava

SEDLÁČKOVÁ, E.: Man in the Anthro-po-Ecological System of the Socialist Society.

Filozofia 44, 1989, No. 3, p. 312.

The question of the mutual relationship of society and nature, of man and his environment attracts the attention of the scientists and of the laity in the present time. The development of man takes a new space-structured ecological dimension within whose framework traditional views on problems of the complex development of human personality are modified and they become so acute that in global context of the ecological crisis and in the relationships of contemporary mankind it is necessary to reflect anew not only conditions and presuppositions of human life, but also the chance of man to survive as the kind, of society and human civilization with its individualized socio-cultural personalities.

Rozvoj človeka nadobúda dnes novú priestorovo štrukturovanú ekologickú dimenziu, v rámci ktorej sa modifikujú tradičné pohľady na problematiku komplexného rozvoja ľudskej osobnosti a vyostrujú sa až do tej miery, že v globálnych súvislostiach ekologickej krízy a vzťahoch súčasného ľudstva treba novo zvažovať nielen podmienky a predpoklady ľudského života, ale dokonca šance človeka na prežitie ako druhovej bytosti člena spoločnosti a individuálnej sociokultúrnej ľudskej osobnosti.

Vznik ekologického vedomia a rozvoj sociálnej ekológie

Rozvoj ekológie ako biologickej vedy viedol postupne po vyčlenení humánnej ekológie ako vedy o vzťahu človeka k jeho životnému prostrediu k skúmaniu vzťahu biocenóz usadených ľudských spoločenstiev k prírodnému prostrediu ich alokácie, k sociálnej ekológii urbanizácie a života moderných veľkomiest a cez ňu k súčasnej sociálno-ekonomickej ekológii, ktorá skúma vzťah spoločenskej výroby priemyselne rozvinutej spoločnosti k jej prírodnému a sociokultúrnemu prostrediu. Dôvody vzniku poslednej vednej disciplíny, ktorá do značnej miery prekračuje hranice biosociálnych vied a podstatne rozširuje predmetné spektrum záujmu ekologického poznania, hoci sa neprestáva zaoberať biologickými otázkami, úzko súvisia s dynamikou ekonomického rastu vyspelých kapitalistických spoločností, ktoré pri čerpaní surovínových zdrojov vlastného i cudzieho územia pri rozvoji priemyselnej civilizácie narazili

na ich obmedzenosť i na ekospazmu podmienok života ich obyvateľstva ako na hranice svojho ďalšieho ekonomického a sociálneho rozvoja.

„Ak vyjdeme z analýzy spôsobu, ktorým súčasné ľudstvo produkuje prostriedky k svojmu životu, nemôžeme prehliadnuť, že táto produkcia prebieha často za cenu deštrukcie ekologických predpokladov ľudského života. „Súčasné globálne problémy naznačujú“, charakterizuje túto situáciu R. Kolářský, „že ľudstvo dnes musí čeliť situácii, aká nemá v dejinách obdoby — musí čeliť reálnej možnosti, že budú nenapraviteľným spôsobom rozvrátené ekosystémy, na ktorých závisí ľudský život, že sa zničí biosféra“ (1, s. 385).

Ekologické krízy a ekologické katastrofy tvorili aj skôr súčasť evolúcie biosféry i dejín ľudstva. Jedinečnosť súčasnej ekologickej krízy spočíva v jej globálnosti a v jej obsahovej komplexnosti. Jej historické predpoklady a možné dejinné dôsledky sú ojedinelé svojou závažnosťou pre súčasný i budúci život ľudstva. „Od všetkých doterajších ekologických kríz spoločenského pôvodu sa súčasná kríza odlišuje tým, že nie je o jej riešení doposiaľ rozhodnuté. Globálne ekologické problémy, ktoré prežívame, sú tak podnetom na reštrukturalizáciu materiálnej produkcie a na zmenu jej orientácie. Ak má byť materiálna produkcia vytváraním prostriedkov pre život ľudí, nemôže trvale ohrozovať jeho ekologické predpoklady. Inými slovami: ak sa materiálna výroba nemá dostávať do rozporu sama so sebou, musí sa rozvíjať v súlade s reprodukciou ekosystémov, na ktorých závisí život ľudstva, musí byť v súlade s reprodukciou biosféry“ (1, s. 385).

„Súčasné globálne a hlavné ekologické problémy“, uzatvára R. Kolářský ich diagnózu, „sú tak podnetom na to, aby sa materiálna spoločenská produkcia začlenila do reprodukcie biosféry. Zjednocovanie ekonomických systémov s ekologickými systémami na základe cieľavedomého využívania poznatkov, ktoré prináša ekológia, sa v literatúre označuje ako ekologizácia výroby. Ekologizácia výroby spočíva v aplikácii ekologických princípov pri projektovaní, vytváraní a riadení výrobných procesov, teda v rešpektovaní ekologických predpokladov a ekologických dôsledkov výrobných procesov. Aplikácia ekológie v materiálnej výrobe znamená nielen prispôbovanie výrobných procesov požiadavkám na ochranu a reprodukciu biosféry, ale tiež pretváranie pôvodných ekosystémov a vytváranie nových ekosystémov. Tam, kde prevláda táto druhá ofenzívna stránka aplikácie ekológie, sa dá hovoriť o ekologickej výrobe“ (1, s. 385).

Priemyselný spôsob výroby a účinky civilizačných premien spoločnosti na geobiosféru

Rozvoj priemyselného spôsobu výroby priniesol síce materiálny blahobyť širokým vrstvám obyvateľstva a podstatné zlepšenie civilizačných podmienok ich života, ale súčasne svojím devastačným pôsobením na

prírodu narušil vitálne väzby jednotlivcov k biosfére životného prostredia, ktorého sú ako živé organizmy neoddeliteľnou súčasťou.

Poškodenie základných biogenných kvalít prírodného prostredia v priemyselne vyspelých kapitalistických krajinách dosiahlo už koncom päťdesiatych rokov rozmery, ktoré presiahli regeneračné schopnosti prírodného prostredia i jeho referenčného subjektu i sociálne-ekonomicky aktívneho človeka.

Neschopnosť spoločnosti racionálne zvládnuť nápor spoločenskej výroby na prírodné podmienky spoločenského života spôsobila, že sa devastačné pôsobenie živelného rozvoja priemyselnej výroby prenieslo z mimoludskej prírody do vnútra ľudskej spoločnosti a fixovalo sa ako noxiózna determinácia života jej členov. Pôsobenie priemyselných škodlivín, emisií, exhalátov a odpadu sa spája s negatívnym sociálno-psychickým pôsobením života v pretechnizovanom civilizačnom prostredí, s jeho prašnosťou, vibráciami, hlučnosťou, obmedzeniami priestorového správania, hektikou i izoláciou do komplexu civilizačného ohrozenia integrity ľudskej osobnosti, takže sa začína hovoriť aj o individuálnej ekológii osobnosti a o ekológii jej duševného života. Civilizačný rozvoj ľudskej spoločnosti a stupňovanie technickej civilizácie ako výsledku industriálneho vývinu ohrozil dnes ontogézu jednotlivcov i fylogézu žijúcej populácie novou štruktúrou chorobnosti, v ktorej nebezpečne a zákerne dlho pôsobia civilizačné ochorenia, výrazne skracujú dĺžku životných očakávaní človeka, vek jeho dožitia, znižujú kvalitu života a ochudobňujú jeho obsah.

Devastácia prírodného územia, v ktorom sú ľudia usídlení, žijú a pracujú, dala by sa kompenzovať ich geografickou mobilitou a migráciou do ekologicky menej škodlivých lokalít, keby expanzia priemyselnej výroby a civilizačnej infraštruktúry spoločenského života neprerastala do súvislej technosféry, ktorá sa ako technická materiálna kultúra vkladuje medzi ľudský subjekt a prírodné podmienky jeho života a pohybu v geobiosfére.

Inou prekážkou úniku jednotlivca pred životnými rizikami, ktorým ho vystavuje práca a život vo vysoko industrializovanej a organizovanej krajine, je jeho sociálno-ekonomická, sociálno-politická a kultúrna viazanosť na územnú lokalitu národnej spoločnosti, v ktorej sa narodil, žije a pracuje a ktorá sa v súčasnom svete neuvolňuje, ale upevňuje. Rozhodujúcou skutočnosťou, ktorá dramatizuje postavenie, vzťahy a rozvoj súčasného človeka v biosfére je však okolnosť, že civilizačný vývin spoločnosti rozsiahle denaturalizuje, odprírodňuje prostredie ľudského života a mení ho stále viac na spoločensky a technicky modifikovaný produkt účelovej činnosti ľudí — sociokultúrne zmenenú prírodu.

Súčasný stav fylogény prírody sa pôsobením pretvárajúcej produktívnej i deštruktívnej činnosti ľudskej spoločnosti natoľko odklonil od jej pôvodného východiska, že sa bežne hovorí o „druhej prírode“ so širokým spektrom rôznych významov tohto pojmu.

Pretože rozvoj spoločenskej výroby nadobudol v dejinách univerzálny charakter a technické systémy výrobných síl všeobecné formy s celosvetovou difúziou a jednotnou globálnou dynamikou, kumulovali sa aj nežiadúce účinky priemyselného spôsobu výroby na ekologickú stabilitu abiotickej a biotickej prírody do tej miery, že vyvolali globálnu ekologickú krízu, ktorú prežívame v súčasnosti.

Priemyselný spôsob výroby a depresia prírodného prostredia v kapitalistickej a socialistickej spoločnosti

Priemyselný spôsob výroby sa pôvodne sformoval na pôde buržoáznej spoločnosti ako kapitalistický spôsob výroby. Ziskový mechanizmus kapitalistickej ekonomiky intenzifikoval rozvoj industriálnej výroby v kapitalistickej spoločnosti s dejinným predstihom pred socialisticou industrializáciou a pred sformovaním materiálno-technickej základne priemyselného spôsobu výroby v socialistickej spoločnosti. Živelný vývin kapitalistickej výroby vyhrotil preto protirečenie priemyselného spôsobu výroby a jeho prírodných podmienok najskôr na území vyspelých kapitalistických štátov.

Ekospazma kapitalistického spôsobu výroby vznikla ako celé kľbko narušených funkcionálnych vzťahov buržoáznej industriálnej spoločnosti počnúc jej surovinovými a energetickými ťažkosťami, za ktorými nasledovali vlastné ekologické problémy ekospazmy priemyselne vyspelých kapitalistických krajín.

Intenzifikácia národného hospodárstva predstavuje iba partikulárnu racionalizáciu výrobných a nevýrobných činností, ktorá neodstraňuje základný rozpor ekonómie a ekológie, ale novými protirečeniami skôr vyostruje rozkladné pôsobenie industriálneho spôsobu výroby na životný spôsob človeka a jeho biogénne väzby na prírodné prostredie.

Živelnosť rozvoja kapitalistického spôsobu výroby daná súkromno-vlastníckym charakterom jeho výrobných vzťahov je rozhodujúcou príčinou živeľnej expanzie ekologických ťažkostí v globálnom meradle i ťažkostí, ktoré sa stavajú do cesty úsiliu o ich spoločenskú kontrolu a cieľavedomé riešenie v medzinárodnom meradle. Ekologická kríza tvorí spolu s ekonomickými, výživovými a zdravotnými problémami podstatnú zložku globálnej problematizácie súčasného stavu ľudstva, ktorá obmedzuje harmonický rozvoj človeka v antropekokomplexe národných spoločností na celom svete.

Devastačné účinky živelnosti kapitalistického spôsobu výroby presiahli v šesťdesiatych rokoch regeneračné schopnosti prírodného prostredia priemyselných krajín a cez devastáciu ich krajinného reliéfu viedli aj k znečisteniu ich ovzdušia, zhoršeniu bonity pôdy a vodných zdrojov a napokon k ničeniu pôvodných biocenóz, za ktorým nasledovalo aj zdravotné ohrozenie ich populácie.

Intenzifikácia priemyselnej výroby priniesla výrazné zvýšenie ob-

jektívnych materiálnych záťaží prírodného prostredia a rozšírenie pôsobenia priemyselných noxov za hranice národných štátov, ktoré časom zauzľuje ich negatívne účinky na prírodu do celosvetovej krízy geobiosféry — globálnej ekologickej krízy.

Socialistické štáty dlho využívali výhodu oneskorenej, a o to modernejšej industrializácie a nepocitovali ekologické problémy nijako ostro. Až dynamizácia životnej úrovne v šesťdesiatych rokoch priniesla spolu s rozsiahlymi investičnými akciami rozvoja spoločenskej výroby a prestavby zastaralej civilizačnej infraštruktúry spoločnosti rast a stupňovanie tlaku priemyselnej výroby na prírodné prostredie. Práve oneskorenie prejavov ekologickej krízy v socialistických krajinách poskytuje im však šancu zúročiť dnes efektívne využitie nových generácií vedecko-technického pokroku v ekologizácii ďalšieho rozvoja národného hospodárstva a pri náprave škôd spôsobených industrializáciou na životnom prostredí.

Socialistické krajiny sú zainteresované na riešení globálnej ekologickej krízy bezprostredne i sprostredkované ako účastník svetového diania i ako národné spoločnosti, ktoré medzitým samé narazili na závažné ekologické problémy, vyvolané extenzívnym rozvojom ich národného hospodárstva, ktorý prebiehal síce v socialistických výrobných vzťahoch, ale s neefektívnym hospodárskym mechanizmom, ktorého plánovitost oslabovala nekoordinovanosť odvetvového a územného riadenia s nízkou demokratickou kontrolou investičného rozvoja zo strany obyvateľstva územných celkov, tvoriacich konkrétne sociálno-ekonomické ekosystémy. Teda aj v socialistickej spoločnosti pôsobili rezíduá živelnosti jej ekonomického a technického rozvoja, devastačné účinky ktorého presiahli na prelome šesťdesiatych-osemdesiatych rokov regeneračné schopnosti biosféry československého územia a cez devastáciu krajinného reliéfu ťažobne a výrobné exponovaných oblastí viedli aj k znečisteniu ovzdušia, znehodnoteniu vodných zdrojov, úhynu lesov a poklesu bonity zmenšujúcich sa výmier poľnohospodárskej pôdy.

Ekologická depresia prírodného fondu a potenciálu územia ČSSR vyvrcholila v sedemdesiatych rokoch, keď sa jej účinky začali nepriaznivo prejavovať vo vývine československého obyvateľstva, v raste jeho práceneschopnosti, úrazovosti, úmrtnosti mužov v produktívnom veku a stagnáciou pôrodnosti.

Československá ekospazma a prekážky, ktoré kladie zdravému harmonickému rozvoju človeka

Pomalé narastanie československej ekospazmy a nedostatočná koncentrácia pozornosti orgánov spoločenského riadenia na extenzívne ciele kvantitatívneho chápania ekonomického rastu, odvádzať pozornosť od riešenia pribúdajúcich ekologických problémov a viedlo spolu s nedokonalým mechanizmom riadenia sociálneho rozvoja v „reziduálnej“

sociálnej politike k dlhodobému podceňovaniu ekologických problémov a nedoceňovaniu úloh rozvoja ľudského činiteľa spoločenskej výroby.

Koncom sedemdesiatych rokov dosiahol v ČSSR rozvoj národného hospodárstva rozsah a úroveň, keď výroba, obeh a spotreba materiálnych statkov vytvorili a uzavreli ucelený reprodukčný cyklus rýchlo sa rozvíjajúcej sféry materiálnej kultúry — technosféru, ktorá začala svojimi požiadavkami a účinkami deformovať životnú aktivitu ľudského subjektu ako nositeľa civilizačných procesov spoločenského rozvoja.

Civilizačné premeny našej spoločnosti vniesli rozsiahle modernizačné zmeny do spôsobu života československého obyvateľstva a ich mnohostranné prínosy pre osobnostný rozvoj človeka a jeho dejinnú akceleráciu sú nesporné. Súčasne sa však civilizačné premeny československej spoločnosti v ich minulosťou determinovanej podobe stali limitujúcim faktorom jej ďalšieho rozvoja, ktorý tvrdo doliehal na abiotické a biotické zložky československého územia ako biotopu jeho obyvateľstva.

Rozvoj priemyselnej výroby v Československu dosiahol v rokoch extenzívneho rozvoja socialistickej spoločnosti hraníc absorpčných schopností biosféry československého územia a rozsiahla depresia jeho prírodných kvalít — znečistenie ovzdušia exhalátmi a emisiami, zamorenie vodných zdrojov chemickým odpadom, zhoršovanie bonity pôdy a ničenie pôvodných biocenóz prebudil napokon nárastom civilizačných ochorení obyvateľstva ČSSR vo verejnosti vedomie, že jeho zdravý populačný vývin je nebezpečne ohrozený.

Aktuálnosť problematiky antro-po-ekologického komplexu a potreba jej všestranného skúmania vrátane filozofického stala sa tak zrejmosťou ako nevyhnutný predpoklad prakticky účinnej ekologickej politiky orgánov spoločenského riadenia pri sanácii nepriaznivých environmentálnych účinkov zotrvačnosti extenzívneho rozvoja československého národného hospodárstva.

Pretrvávajúce prevažne extenzívneho charakteru rozvoja československého národného hospodárstva v sedemdesiatych rokoch prinieslo výstavbu nových veľkých výrobných a energetických kapacít, komunikačných sietí a rozvodov natoľko prenikavé zásahy do prírodného prostredia nášho štátu, že ďalekosiahle narušili jeho ekologickú rovnováhu, znížili kvalitu života jeho obyvateľstva a mieru jeho zdravia. Negatívne účinky priemyselného spôsobu výroby na podmienky ľudského života a jeho civilizačné infraštruktúry sa pôvodne obmedzili na tradičné priemyslové aglomerácie, na lokality sústredenej ťažby surovín, na miesta výstavby nových výrobných a energetických kapacít a cestných ťahov. Postupne sa však zhoršovanie životných podmienok drastickými zásahmi do krajinného reliéfu rozšírilo na územie celého štátu a výstražné údaje o depresii prírodných kvalít životného prostredia v osemdesiatych rokoch dokonca už aj s medzinárodnými dôsledkami za hranicami štátneho územia nenechávajú dnes už nikoho na pochybách o hrozivosti

poklesu kvality i kvantity životného prostredia vyvolávaného československou ekospazmou, porovnateľnou s depresívnymi javmi v biosfére a deformáciami krajinného potenciálu priemyselných oblastí USA, o ktorých písal A. Toffler vo svojej *Správě o Ekospazme* (2).

Československá ekospazma ako kľč funkčných vzťahov medzi spoločenským rozvojom a vývinovými procesmi geobiosféry československého územia má mnoho rozmerov a systémový charakter. Bola vyvolaná človekom, jeho výrobné-ekonomickou, výrobné-technickou činnosťou a neuváženými rozhodnutiami orgánov riadenia územného rozvoja spoločnosti. Svojím spôsobom je zákonité, že jej účinky postihnú predovšetkým človeka ako svojho pôvodcu, ktorého rozvoj, zdravie a dokonca život dnes zjavne ohrozujú viacerými rizikami. Týmto ohrozením samého seba človek vlastne usvedčuje spoločenskú činnosť, napriek jej čiastkovej praktickej účelnosti a racionalite z nízkej všeobecnej uvedomelosti jej komplexných súvislostí a vonkajších účinkov. Keďže sa vo svojom celku obracia negatívne proti ľudskému subjektu ako svojmu nositeľovi, zužuje jeho rozvojové perspektívy a dokonca jeho vyhliadky na prežitie, dosvedčuje vlastne silné rezíduá inertnej živelnosti v komplexnom chápaní spoločenskej praxe, jej prognózovaní a plánovaní celkového rozvoja spoločnosti, najmä pokiaľ sa týka vzájomnej prepojenosti vedeckého, vedecko-technického, ekonomického, sociálneho a územného rozvoja socialistickej spoločnosti a ich synergických účinkov na biogénne kvality životného prostredia ľudského života.

Ekospazma, v ktorej sa súčasné ľudstvo nachádza nielen vo svete, ale dnes už aj u nás, je predovšetkým výzvou k tvorivému vedeckému zamysleniu sa nad silami zotrvačnosti rozvoja priemyselného spôsobu výroby a na ňom založenej a ním stimulovanej kultúry spoločenského života a deprivovaného rozvoja ľudskej osobnosti v ňom.

Komplexnosť problémovej situácie, ktorá vzniká medzi produktívnou spoločenskou činnosťou človeka a jeho prírodným prostredím a závažnosť obratu, ktorý treba uvedomele uskutočniť na to, aby sa dosiahlo optimalizačné riešenie tejto situácie v prospech človeka, vŕha do tohto riešenia prírodné i spoločenské vedy a napokon aj filozofiu ako všeobecné metateoretické východisko koordinácie ich spolupráce a svetonázorové hľadisko antropocentrickej orientácie tohto riešenia.

Rozsah ohrozenia súčasného človeka škodlivými splodninami jeho spoločenskej výroby vo formách, ktoré priniesla priemyselná revolúcia a nasledujúca industrializácia a chemizácia výrobných síl spoločnosti, zavádzanie strojov, vznik mechanizovanej práce a nových technológií s ich odľudšťujúcimi účinkami na tvorivosť pracovnej sily a rozvoj univerzálnych schopností a možností ľudského subjektu, sa v súčasnosti stále zväčšuje a siaha od zhoršovania biogenných faktorov prírodného prostredia po priame životné ohrozenie zdravotného stavu žijúcej populácie so skracovaním dĺžky jej dožitia. Súčasne sa však ekologická kríza dnešného človeka prejavujúca sa zhoršovaním jeho vitality a poklesom

miery jeho zdravia premieta negatívne cez genetické mechanizmy dedičnosti aj do kvality genofondu ľudského organizmu a znamená tak súčasne aj ohrozenie budúcich generácií konkrétnej populácie.

Ekologická kríza človeka, príznaky ktorej začíname znepokojene pociťovať aj u nás, nie je však žiadnou osudovou kolíziou ekonómie a ekológie, za akú ju vydávajú niektorí západní vedci a spoločenský myslitelia, ktorí takto vyjadrujú svoje obavy nad možnosťami jej prekonania v živelne sa vyvíjajúcom kapitalistickom spôsobe výroby.

Vznik „druhej priemyselnej revolúcie“, ako označujú na Západe vedecko-technickú revolúciu, prináša objektívne predpoklady a reálne možnosti pre prekonanie konfliktu materiálnej kultúry človeka s prirodzenými podmienkami jeho života vyvinutím kvalitatívne nových výrobných síl, založených na výrobnej aplikácii vedeckého poznania, ktorá radikálne prekračuje hranice pôvodnej industriálnej výroby s jej vysokými materiálovými a energetickými záťažami prírodného prostredia a nerovnomerne sa vyvíjajúcimi nárokmi na pracovnú silu ľudského činiteľa spoločenskej výroby.

Vedecko-technická revolúcia a možnosti riešenia ekologickej krízy súčasného človeka

Vedecko-technická revolúcia vytvára nové výrobo-technické možnosti dejinného presmerovania doterajšieho rozvoja spoločenskej výroby, ktorá je škodlivá pre prírodné prostredie a samého človeka tým, že mení proporcie materiálových a informačných transformácií vo výrobnej spoločenskej praxi pri vytváraní užitočných statkov, uspokojujúcich potreby ľudského života.

Okrem intelektualizácie výrobných i nevýrobných činností aplikácia vedeckých poznatkov prostredníctvom informatiky, automatizácie, robotizácie a zavádzaním informatiky v počítačových sieťach riadenia je jednou z najvýznamnejších možností a praktických nástrojov ekologicky významného presmerovania spoločenskej výroby a praktického využitia biologických vied a biotechnológií, ktoré sa vynorili na horizonte vedeckého poznania a inovačnej spoločenskej praxe v závere 20. stor. Toto storočie je predznamenaním biologického charakteru 21. stor. a „zelenej revolúcie“, ktorá má vyriešiť mnoho globálnych problémov zauzlených rozpornými vývinovými procesmi svetovej dynamiky 20. stor. potravinovým, hygienickým, zdravotným, sociálno-ekonomickým počnúc a sociálno-politickým a ekologickým problémom končiac.

Presmerovanie spoločenskej výroby má svoje sociálno-ekonomické predpoklady v spoločenskom systéme ľudského súžitia a jeho efektívnosti pri mobilizácii aktivity ľudského subjektu. Účinné zavádzanie a využívanie vedecko-technického pokroku v rozvoji spoločnosti má dnes v kapitalizme a socializme diametrálne predpoklady a rozdielne mož-

nosti ich dlhodobej realizácie. Zatiaľ čo v kapitalizme sa ekonomický a sociálno-politický mechanizmus zapojenia človeka do spoločenského využitia vedecko-technickej revolúcie utvára živelne s negatívnymi dôsledkami pre riešenie problémov sociálno-ekonomickej a ekologickej krízy človeka, socialistický spoločenský systém v svojej dynamike obsahuje a stimuluje tvorivý potenciál sociálno-ekonomickej aktivity človeka, schopnej optimalizovať interakčné súvislosti medzi jeho pretvárajúcou činnosťou a dynamickou rovnováhou ekologického systému ľudského života.

LITERATÚRA

1. KOLÁŘSKÝ, R.: Současné biotechnologie a pojem materiální produkce. In: Filozofický časopis 1985, č. 3.
2. TOFFLER, A.: The Eco-spasm Report. New York 1975.

ЧЕЛОВЕК В АНТРОПО-ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА

Эулалия Седлачкова

Вопрос взаимоотношения общества и природы, человека и окружающей среды в настоящее время находится в центре внимания научного познания и широкой общественности. Развитие человека получает новое, пространственно структурированное экологическое измерение, в рамках которого модифицируются традиционные взгляды на проблематику комплексного развития человеческой личности и обостряются настолько, что в глобальных аспектах экологического кризиса и отношениях современного человечества следует вновь размышлять не только об условиях и предпосылках человеческой жизни, но даже размышлять и о шансах человека выжить как вид, общество и человеческая цивилизация с ее индивидуализированными социокультурными личностями.

DER MENSCH IN ANTHROPO-ÖKOLOGISCHEN SYSTEM DER SOZIALISTISCHEN GESELLSCHAFT

Eulália Sedláčková

Die Entfaltung des Menschen erhält eine neue räumlich über strukturierte ökologische Dimension, in deren Rahmen die herkömmlichen Ansichten die komplexe Entfaltung der menschlichen Persönlichkeit modifiziert und bis zu dem Masse zugespitzt erscheinen, dass es in den globalen Zusammenhängen der ökologischen Krise und den Verhältnissen der gegenwärtigen Menschheit gilt, nicht nur Bedingungen und Voraussetzungen des menschlichen Lebens, sondern sogar die Chancen des Menschen für das Überleben als Art, für das Überleben der Gesellschaft und menschlichen Zivilisation mit ihren individualisierten soziokulturellen Persönlichkeiten, neu zu bedenken.